

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету
педагогіки і психології

_____ Олефіренко Т.О.

«_____» _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія конфлікту

освітнього рівня бакалавр
(назва освітнього рівня)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 0.53 «Психологія» («Практична психологія»)
(код і назва спеціальності)

Шифр за навчальним планом СВ03

Київ – 2020 рік

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Психологія конфлікту».

Розробник: *Рашковська І.В.* – доцент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології “28” серпня 2020 року, протокол № 1

Завідувач кафедри _____ проф. Митник О.Я.

1. Опис навчальної дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів - 3		Пояснювально-ілюстративні методи, інтерактивні методи, розв'язування психологічних завдань, рольовий тренінг
Спеціальність (код, назва) 0.53 «Психологія» («Практична психологія»)	Загальна кількість годин - 90		
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній рівень <i>Бакалавр</i>	Лекції:		
	16 год.	6	
	Семінарські (практичні) заняття:		
Нормативна/вибіркова <i>Вибіркова</i>	6	8	
	Лабораторні:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом <i>4-й (денне)</i> <i>2-й (заочне)</i>	12 год.		Модульна контрольна робота
	Індивідуальна робота:		
Семестр <i>5-й (денне)</i> <i>3-й (заочне)</i>	Самостійна робота:		
	56 год.	76	
Тижневе навантаження (год.) 4 год.- аудиторне: 4 год.- самостійна робота			залік
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - українська	38%:62%	16%:84%	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є стратегії вирішення конфліктів, надання психологічної допомоги у вирішенні конфліктних та стресових ситуаціях, які виникають у педагогічній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки.

Зміст курсу «Психологія конфлікту» тісно пов'язаний із такими дисциплінами як «Психологія спілкування», «Психологічне консультування», «Основи психокорекції»

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: забезпечення системи психологічних знань з природи конфліктів, особливостей їх протікання, різновидів, формування навичок розв'язання конфліктів як професійно психологічних завдань для професійної підготовки психологів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія конфліктів» є:

-сформувані уявлення про типи, види, стадії розвитку конфлікту та стратегій його вирішення;

- розкрити зміст понять: «конфлікт», «конфліктна ситуація», «стратегії вирішення конфлікту», «медиация», «колабораторний процес»
- визначити методи та підходи щодо вивчення теорії конфліктів;
- розкрити діагностичні методики щодо виявлення конфліктності особистості, вміння обирати стратегію поведінки в конфлікті , тощо
- охарактеризувати психологічне забезпечення та умови вирішення конфліктних ситуацій.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

творчими завданнями, що виконують студенти.

III. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1	<i>Знати:</i> - теоретичні основи, поняття різних видів та форм конфліктів; - складові конфлікту та засобів їх визначення; - фази виникнення, ескалації та динаміки конфліктів; - особистісні передумови та схильності особистості до ескалації конфліктів; - конфліктогени спілкування та їх роль у виникненні та прогнозуванні конфліктогенності особистості;	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК8. Навички

	<p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати теоретичні знання до аналізу конкретних конфліктів; - визначати конфлікти, розрізняти ролі й стратегії учасників конфліктів для корекції їхньої позиції та стилів поведінки; - правильно визначати сутність конфлікту і формувати описову модель в процесі його діагностування; - використовувати різні методи дослідження конфліктів; - визначати та здійснювати психологічні заходи щодо прогнозування розвитку конфліктів, з'ясовувати можливі конструктивні й деструктивні наслідки конфліктів; - прогнозувати конфліктний "потенціал" особистості щодо ескалації конфліктів; - вчасно регулювати конфліктні ситуації та управляти конфліктами у групах та колективах; - обирати адекватні інструменти профілактики й запобігання виникненню конфліктів; - створювати завдання розвивального характеру, спрямовані на розвиток кар'єрних компетенцій особистості; - здійснювати наукові дослідження у галузі управління кар'єрою. 	<p>міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в команді.</p> <p>ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології</p> <p>ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>ФК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)</p> <p>ФК9. Здатність здійснювати просвітницьку</p>
2.	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - актуальні психологічні проблеми управління конфліктами; - методологію вирішення завдань діагностування конфліктів і конфліктних ситуацій; - методи прогнозування конфліктів; - засоби регуляції та профілактики конфліктів; - стратегії і тактики врегулювання конфліктів. <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати теоретичні знання до аналізу конкретних конфліктів; - застосувати психологічні методи 	<p>ФК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики</p> <p>ФК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку</p> <p>ФК13. Здатність бачити та формулювати певні проблеми; ставити попередні діагнози, уточнювати їх. Здатність передбачати результат взаємодії з клієнтом та характер зворотної реакції на свої вимоги.</p>

	<p>подолання та вирішення (вичерпування) конфліктів (типу посередництва, переговорів, картографії тощо;</p> <ul style="list-style-type: none"> - оцінювати доцільність і ефективність використання різних переговорних і посередницьких процедур, спрямованого на вирішення конфлікту; - обирати найбільш ефективну стратегію й тактики поведінки в конкретному конфлікті; - керувати своєю поведінкою у складних критичних ситуаціях соціальної взаємодії; - обирати стратегію ефективного спілкування в конфлікті. 	<p>ФК14. Здатність розробляти тренінги, вести супервізії; створювати певні завдання розвивального характеру; психологічну експертизу.</p> <p>ФК15. Здатність організувати власну діяльність і конструктивну взаємодію між психологом та клієнтами та останніх між собою, управляти дискусією.</p> <p>ФК16. Здатність презентувати себе як фахівця, який спроможний надати кваліфіковану допомогу; здатність викликати симпатію, довіру; зацікавлювати, вести за собою, заохочувати, підтримувати, заспокоювати, переконувати, вмотивовувати.</p>
--	--	---

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 6 кредитів ЄКТС: 180 годин.

Примітка. У зв'язку з дією коронавірусу COVID-19 заплановано змішане навчання: аудиторна та дистанційна форми. Дистанційна форма – на платформі Google meet. Якщо заняття відбудеться у дистанційній формі, то навпроти виду заняття у тематичному плані позначено букву *д*

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Всього	Аудиторні	Лекції	Семінарські	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
1.	Змістовний модуль 1. Загальна теорія	13	6	2	2- д	2	7		2			4

	конфлікту Т.1 Конфлікт: загальна характеристика та історія виникнення. Причини, виникнення конфлікту.										
2.	Т.2 Структура та формула конфлікту	11	4	2	2-д		7				4
3.	Т.3. Динаміка виникнення конфліктів	11	4	2		2	7				4
4.	Тема4.Внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти	11	4	2		2	7				
	Разом за змістовним модулем 1	46	24	8	4	6	28		4		12
	<i>Змістовний модуль 2. Практичні основи управління конфліктами</i>										
5.	Тема5.Психодіагностика, прогнозування та психопрофілактика конфліктів	11	4	2		2	7		2		6
6.	Тема 6. Розв'язання конфліктів	11	4	2	2-д		7				4
7.	Тема 7.Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги.	11	4	2		2-д	7				4
8	Тема 8 Посередництво у вирішенні конфліктів. Медиация.	11	4	2		2	7				

	Разом за змістовним модулем 2	46	20	8		6	28		2		14
Усього годин		90	34	16	6	12	56		4		26

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	Змістовий модуль I. Загальна теорія конфлікту	46	8
1.1	<p>Тема 1. Т.1 Конфлікт: загальна характеристика та історія виникнення. Феноменологія конфліктної ситуації.</p> <p>Визначення провідних понять, мети та предмета курсу. Структурна модель конфлікту, її елементи. Конфліктна ситуація та інцидент як передумови виникнення конфлікту. Типові причини виникнення конфліктів. Класифікація конфліктів за різними ознаками. Функції конфліктів. Вплив конфлікту на соціальне оточення та його учасників. Позитивні і негативні наслідки конфліктів.</p> <p>Теорії механізмів виникнення конфліктів (за мулами «А», «Б», «В»). Конфліктогени та їх класифікація. Динамічна модель конфлікту. Основні етапи й фази розвитку конфлікту. Ескалація конфлікту. Реверсія конфлікту. Форми, результати й критерії завершення конфліктів. Умови й фактори продуктивного завершення конфліктів. Циклічність конфлікту. Співвідношення фаз і етапів конфлікту пов'язано від можливості його розв'язання.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела: основна: [1; 2; 5; 6; 9; 10; 16; 18];</p>	13	2

1.2	<p>додаткова: [1].</p> <p>Семінарське заняття 1. Сутність та причини конфліктів</p> <p>Лабораторне заняття 1. Причини конфліктів та їх функції</p> <p>Тема 2. Структура та формула конфлікту.</p> <p>Структура та складові конфлікту. Формула конфлікту. Об'єктивні складові конфлікту. Психологічні складові конфлікту. Особливості сприйняття конфліктної ситуації.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основна: [1; 2; 5; 6; 9; 10; 12]; • додаткова: [19]. <p>Семінарське заняття 2. Структура та формула конфлікту</p> <p>Лабораторне заняття 2. Динаміка і механізми конфлікту</p>	11	2
1.3	<p>Тема 3. Динаміка розвитку конфліктів.</p> <p>Особистісні складові та передумови виникнення конфліктності. Поняття "конфліктність" та його визначення. Стратегії, тактики, стилі поведінки в конфліктах. Двопараметрична модель К. Томаса. Конфліктні типи поведінки, сутність і принципи. Взаємозв'язок із різними параметрами особистості</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основна: [1; 2; 5; 6; 9; 10; 12]; • додаткова: [19]. <p>Лабораторне заняття 3. Конфліктність та динаміка розвитку конфліктів</p>	11	2
1.4	<p>Тема 4. Внутрішньоособистісні конфлікти. Конфліктність особистості. Міжособистісні конфлікти та їх першопричини.</p> <p>Загальна характеристика внутрішньоособистісного конфлікту: основні підходи. Види внутрішньо особистісних конфліктів. Генезис та психологічні наслідки внутрішньо особистісних конфліктів.</p>	11	2

	<p>Психологічні умови упередження їх деструктивного розвитку. Загальна характеристика міжособистісного конфлікту, його особливості, різновиди.</p> <p>Концепція Георга Зімеля про внутрішньогрупові конфлікти. Внутрішньогрупові конфлікти (Л. Козер, К. Левін, М. Дойч). Міжгрупові конфлікти. Психологія конфлікту. Фрейдівський підхід до внутрішньо особистісного конфлікту.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основна: [1; 2; 5; 6; 9; 10; 12]; • додаткова: [19]. <p>Лабораторне заняття 4. Внутрішньоособистісні конфлікти. Міжособистісні конфлікти.</p>		
2.1.	<p>Змістовий модуль II. Практичні основи управління конфліктами</p>	44	8
	<p>Тема 5. Психодіагностика, прогнозування та психопрофілактика конфліктів</p> <p>Сутність управління конфліктом і його діагностика. Поняття «управління конфліктом». Технологія діагностики конфлікту. Картографічний аналіз конфлікту. Зміст процесу управління конфліктами (прогнозування, попередження і стимулювання, регулювання, розв'язання). Технології регулювання конфліктів (інформаційні, комунікативні, соціально-психологічні, організаційні). Принципи, методи та алгоритм управління конфліктом. Толерантність. Управління власними емоціями, агресивністю конфліктів. Інструменти та технології профілактики й запобігання конфліктам.</p> <p>Лабораторне заняття 4. Психодіагностика, прогнозування та психопрофілактика конфліктів</p>	11	2
2.2	<p>Тема 6. Розв'язання та вирішення конфліктів</p> <p>Умови та сутність процесу розв'язання конфлікту. Правила розв'язання конфліктів. Типові помилки під час розв'язання конфліктів. Технологія</p>	11	2

	<p>розв'язання конфлікту. Способи розв'язання конфлікту. Раціонально-інтуїтивна модель оволодіння конфліктною ситуацією (за Дж. Гр. Скотт).</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела:</p> <p>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основна: [1; 2; 4; 5; 6; 9; 10; 12; 13]; • додаткова: [3;15; 16]. <p><i>Лабораторне заняття 8. Розв'язання конфліктів</i></p>		
2.3	<p>Тема 7. Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги</p> <p>Переговори як універсальний спосіб розв'язання конфліктів. Стадії, фази та умови переговорного процесу. Метод «принципових переговорів» Р. Фішера і У. Юрі. Моделі поведінки особистості у переговорах. Технології стратегій і тактик в переговорному процесі. Маніпулятивні технології в переговорному процесі та протидія ним. Конструктивна спрямованість спілкування та переговорний процес.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основна: [2; 6; 10; 13; 18]; • додаткова: [4]. <p><i>Лабораторне заняття 7 . Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги.</i></p>	11	2
2.4	<p>Тема 8 Посередництво у вирішенні конфліктів. Медіація. Виникнення медіації. Історія питання, сучасний розвиток медіації. Особистість медіатора, принципи роботи служби медіації на сучасному етапі. Правила роботи медіатора. Помилки в роботі медіатора.</p> <ul style="list-style-type: none"> • основна: [1; 2; 5; 6; 9; 10; 12]; • додаткова: [19]. <p><i>Лабораторне заняття 8 . Медіація в роботі психолога</i></p>	11	2

--	--	--	--

4.2. Плани семінарських занять

Змістовний модуль 1. Загальна теорія конфлікту

Тема 1. Конфлікт: загальна характеристика. Причини конфліктів, динаміка та механізми.

1. Сутність конфлікту. Поняття про види, типи конфліктів.
2. Конфліктна ситуація.
3. Характеристик конфліктів.
4. Умови та функції конфліктів.

Література:

- основна: [1; 2; 5; 6; 9; 10; 15];
- додаткова: [1]

Тема 2. Структура та формула конфліктів

1. Формули конфліктів А, Б, В
2. Конфліктогени та їх класифікація.
3. Динамічна модель конфлікту.
4. Основні етапи й фази розвитку конфлікту. Ескалація конфлікту.

Література:

- основна: [1; 2; 5; 6; 9; 10; 16; 18];
- додаткова: [1].

Тема 3. Внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти.

1. Внутрішньоособистісні конфлікти в працях психологів.
2. Причини внутрішньо особистісних конфліктів.
3. Чинники виникнення внутрішньо особистісних конфліктів.
4. Суть міжособистісних конфліктів.
6. Причини міжособистісних конфліктів.
3. Види міжособистісних конфліктів.

Література:

- основна: [1; 2; 5; 6; 9; 10; 12];
- додаткова: [19].

Змістовний модуль II. Практичні основи управління конфліктами

Тема 7. Психологія посередництва у вирішенні конфліктів

1. Посередництво, як психотехнологія управління конфліктами.
2. Умови здійснення успішного посередництва. Особистість посередника та вид конфлікту.
3. Структура посередництва. Психологічні прийоми та механізми.
4. Психологічні чинники конструктивного посередництва у конфліктах.

Література:

- основна: [1; 2; 5; 6; 9; 10; 12];
- додаткова: [19].

4.3 Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Складання структури конфлікту в сучасній науці. Підбір висловів відомих вчених-психологів про природу конфлікту	Доповідь на лаб.. з.№1
2.	Складання рекомендацій для педагогів щодо поведінки на різних етапах розвитку конфлікту в школі, враховуючи	Доповідь на лаб.№2

	динаміку та механізми вирішення конкретного конфлікту	
3.	Складання програми діагностики внутрішніх конфліктів особистості.	Презентація На лаб.№3
4.	Розробка програми подолання конфліктних ситуацій для керівників освітніх організацій. Розробка рекомендацій для правильного аналізу конфлікту в установі та вибору правильної стратегії поведінки у конфліктній ситуації.	До сем.з.№4
5.	Вивчення технологій вирішення конфліктів в освітніх установах.	Презентація ІНДЗ
6.	Складання програми дій медіаторів (за матеріалами вивчення різних типів конфліктів)	Доповідь, реферат
7.	Складання словника конфліктологічних термінів.	Розробка рекомендацій

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Доповіді презентації студентів на семінарських заняттях, виконання МКР.

Використання методів самостійної роботи студентів по опануванню та засвоєнню матеріалу – самостійне здобуття інформації, конспект першоджерел, ведення термінологічних словників по темі, написання рефератів.

Завдання до контрольної роботи (тестові завдання). Модульна контрольна робота № 1

1. Агресивні дії індивіда, спрямовані на самого себе, - це
а) аутоагресія; б) агресія; в) презирство.

2. Американський психолог, представник такого напрямку дослідження конфліктів в сучасній зарубіжній психології, як «теорія організаційних систем», - це
а) Томас К.; б) А.С. Кармина; в) Дойч М.
3. У системно-ситуаційному аналізі конфліктів в якості одиниці аналізу використовується
а) конфліктна ситуація; б) конфліктогени; в) причини.
4. У сучасній вітчизняній психології конфлікту виділяють три основних підходи до розгляду сутності даного явища –
а) організаційний, діяльнісний і особистісний;
б) організаційний, управлінський, особистісний;
в) координаційний, діяльнісний і особистісний.
5. Вид класифікації, в основу якої покладено менш істотна ознака конфлікту, ніж тип, називається: а) систематикою; б) типологією; в) таксономією.
6. Вид класифікації, в основі якої лежить істотна ознака конфлікту, називається
а) типологією; б) таксономією; в) систематикою.
7. Вид класифікації, що представляє собою теорію класифікації і систематизації групи об'єктів, що має звичайно ієрархічну будову, називається
а) таксономією; б) систематикою; в) типологією.
8. Вид участі третьої сторони в конфлікті, що полягає в конструктивному обговоренні проблеми, в ході якого остаточне рішення залишається за опонентами, - відноситься до поняття: а) «Посередник»; б) «Опонент»;
в) «Помічник».
9. Вид участі третьої сторони в конфлікті, що полягає в удосконаленні процесу обговорення проблеми, організації зустрічей і переговорів, а також невтручання в полеміку з приводу змісту проблеми та прийняття остаточного рішення, - відноситься до поняття:
а) «Помічник»; б) «Посередник»; в) «Опонент».
- 10 Вид участі третьої сторони в конфлікті, при якому роль медіатора полягає в тому, щоб своєю присутністю в зоні конфлікту стримувати сторони від порушення раніше досягнутих домовленостей або взаємної агресії, - відноситься до поняття:
а) «Спостерігач»; б) «Посередник»; в) «Третейський суддя».

11. Вид участі третьої сторони, найбільш авторитарної за своїми повноваженнями, в конфлікті, який полягає в прийнятті нею рішення, обов'язкового для опонентів, - відноситься до поняття:

а) «Третейський суддя»; б) «Спостерігач»; в) «Посередник».

12. Вплив індивідуально-психологічних особливостей учасників конфлікту на його виникнення, розвиток і завершення відносяться до причин конфліктів

а) особистісних; б) соціально-психологічних; в) внутрішньоособистісних.

13. Вплив безпосередньої взаємодії людей, фактора їх включеності в соціальні групи відносяться до причин конфліктів:

а) соціально-психологічних; б) особистісних; в) внутрішньоособистісних.

14. Внутрішньоособистісні конфлікти, посилюючи роздвоєння особистості, називаються:

а) деструктивними; б) стимулюючими; в) адаптивними.

15. Внутрішньоособистісний конфлікт, який характеризується максимальним розвитком конфліктуючих і мінімальними особистісними витратами на його вирішення, називається:

а) конструктивним; б) деструктивним; в) адаптивним.

16. Вплив на конфлікт, в результаті якого ліквідуються основні його структурні елементи, називається:

а) усуненням конфлікту; б) розгортанням конфлікту; в) звуженням конфлікту.

17. Виникнення у відносинах сторін нового, більш значимого протиріччя і зміна при цьому об'єкту конфлікту, називається:

а) переростанням в інший конфлікт; б) усуненням конфлікту; в) звуженням конфлікту.

18. Вперше в психології конфлікту понятійна схема його опису була запропонована:

а) Л. А. Петровською; б) А.Я.Анцуповим, в) Н.В.Гришиною.

19. Тимчасове припинення протидії при збереженні основних ознак конфлікту: протиріччя і напружених відносин, - називається:

а) загасанням; б) розгортанням; в) усуненням.

20. З перерахованого: 1) антипатія; 2) межгруповая ворожість; 3) об'єктивний конфлікт інтересів; 4) агресивність; 5) внутрішньогруповий фаворитизм - до основних механізмів виникнення міжгрупових конфліктів відносяться :

а) 2, 3, 5; б) 3, 4, 5; в) 1,3, 5.

Модульна контрольна робота № 2

1. З перерахованого: 1) виникнення передконфліктної ситуації; 2) інцидент; 3) ескалація конфлікту; 4) усвідомлення конфліктної ситуації суб'єктами взаємодії; 5) збалансоване протидія; 6) завершення конфлікту - до етапів відкритого періоду (власне конфлікт) відносяться:

а) 2, 3, 5, 6; б) 3,4,5,6; в) 1, 2,3,6.

2. З перерахованого: 1) мотиви; 2) переживання; 3) цінності; 4) погляди; 5) самооцінка - до основним структурам внутрішнього світу особистості відносяться

а) 1, 3, 5; б) 2,3,5; в) 1, 4,5.

3. Виклад основних завдань, методологічних передумов і гіпотез конфлікту із зазначенням правил, процедури та логічної послідовності операцій по перевірці гіпотез називається

а) програмою; б) методологією; в) планом.

4. Індивідуальна або колективна поведінка, спрямована на нанесення фізичної чи психологічної шкоди, збитку, або на знищення іншої людини або групи людей, називається

а) агресією; б) зневагою; в) повагою.

5. Індивідуальні психологічні особливості опонентів, які призводять до того, що вони обирають саме конфліктний, а не який-небудь інший спосіб вирішення протиріччя, відносяться до причин конфліктів

а) групових; б) особистісних; в) об'єктивних.

6. Історія вітчизняної психології конфлікту включає в себе наступну кількість періодів:

а) три; б) два; в) чотири.

7. До етапів предконфлікту із запропонованого списку: 1) виникнення об'єктивної проблемної ситуації; 2) усвідомлення даної ситуації суб'єктами взаємодії; 3) збалансоване протидія; 4) спроби сторін розв'язати об'єктивну проблемну ситуацію неконфліктними способами; 5) виникнення передконфліктної ситуації; 6) інцидент – відносяться

а) 1, 2, 4, 5; б) 2,3,5; в) 1,3,4,5.

8. Класифікація невротичних конфліктів з урахуванням внутрішніх механізмів їх розвитку дана:

а) В.Мясищевим; б) А.Я.Анцуповим; в) Л. А. Петровською.

9. Конфлікт, що виникає на основі морального протиріччя в соціальній сфері або у свідомості окремого індивіда і полягає в зіткненні та протидію сторін, думок, оцінок, ціннісних орієнтацій, які мають виражений моральний компонент, - це конфлікт

а) моральний; б) етичний; в) соціальний.

10. Кооперативна стратегія поведінки опонента в конфлікті, що полягає в орієнтації на спільний пошук рішення, яке задовольняє інтереси всіх сторін, - це

а) співпраця; б) протиборство; в) ухиляння.

11. Міждисциплінарна область наукового дослідження конфліктів різного рівня називається

а) конфліктологією; б) акмеологією; в) психологією.

12. Модульна методика діагностики міжособистісних конфліктів у групі розроблена:

а) А. Я. Анцуповим; б) В. М'ясищевим; в) Л. А. Петровською.

13. Найменша, цілісна, неподільна частина конфлікту, що володіє всіма його основними властивостями, називається:

а) конфліктною ситуацією; б) конфліктогеном; в) елементом.

14. Незбалансоване рольова взаємодія двох людей належить до групи причин конфліктів:

а) соціально-психологічних; б) політичних; в) демографічних.

15. Невідповідністю структури організації вимогам діяльності, якою вона займається, викликані причини конфліктів

а) структурно-організаційні; б) особистісно-функціональні; в) функціонально-організаційні.

16. Науковий метод, що полягає в роз'єднанні всієї безлічі об'єктів і подальшого їх об'єднання в групи на основі ознак, - це:

а) класифікація; б) сортування; в) об'єднання.

17. Неповною відповідністю працівника за професійними, моральними та іншими якостями вимогам займаної посади викликані причини конфліктів

а) особистісно-функціональні; б) структурно-організаційні; в) функціонально-організаційні.

18. Зі створенням та функціонуванням колективів і груп пов'язані причини конфліктів

а) організаційно-управлінські; б) структурно-організаційні; в) функціонально-організаційні.

19. Сім'я, для якої характерно тривале існування труднощів, здатних завдати відчутного удару стабільності шлюбу, називається

а) проблемною; б) конфліктною; в) кризовою.

20. Спеціальний вид діяльності, який полягає в оптимізації за участю третьої сторони процесу знаходження конфлікуючими сторонами рішення проблеми, що дозволяє припинити конфлікт, називається

а) медіацією; б) психологічним захистом; в) усуненням.

Контрольні питання до екзамену з дисципліни «Психологія конфлікту».

1. Опишіть суть, структуру та функціональну роль своєї професійної діяльності. Які конфліктні поля суперечностей ви бачите в ній та які профілактичні заходи готові застосувати з метою профілактики конфліктів?
2. Позитивні (конструктивні) та негативні (деструктивні) функції конфліктів.
3. Опишіть стратегії вирішення конфліктних ситуацій. Як методики дають можливість з'ясувати сутність схильності особистості до певної стратегії ?
4. Основні причини професійних конфліктів та шляхи їх рішення.
5. Опишіть своє бачення того, як впливають сімейні взаємини на характери членів сім'ї та на подальші стосунки особистості між людьми в колективі.
6. Як можна працювати з партнерами без конфліктів?
7. Що ви могли б запропонувати такого, що сприятиме безконфліктному спілкуванню?
8. Як створити довірливу атмосферу під час переговорів? Які питання доцільно ставити співрозмовникові?
9. Розкрийте суть конфлікту як соціально-політичного феномену.
10. Проаналізуйте західні та вітчизняні теорії конфлікту.
11. Розкрийте суть поняття “типологія конфліктів”.
12. Охарактеризуйте “політичний “конфлікт” як феномен.
13. Розкрийте суть проблеми “Конфліктні поля суперечностей політичної системи України”.
14. Зробіть аналіз проблеми: “Чи є причини для виникнення конфліктних ситуацій нині в Україні?” Перелічіть найвагомші причини і проаналізуйте одну з конфліктних ситуацій політичного спрямування.
15. Конфлікти, їх місце в житті людини.

16. Особистісні передумови та чинники виникнення міжособистісних конфліктів.
17. Конфлікт як вид критичних ситуацій.
18. Стили поведінки в конфліктній ситуації.
19. Охарактеризуйте проблемні ситуації в системі міжконфесійних відносин в Україні.
20. Переговори як форма розв'язання конфлікту (розкрийте суть).
21. Охарактеризуйте суть і причини міжконфесійних конфліктів в Україні. Запропонуйте свої способи їх розв'язання.
22. Охарактеризуйте суть і причини можливих міжнаціональних конфліктів на теренах сучасної України.
23. Дайте аналіз внутрішньоособистісних конфліктів державного службовця або приватної особи, розкрийте причини їх проявів у процесі життєтворчості.
24. Причини виникнення конфліктів у сім'ї (ваше бачення).
25. Перерахуйте і проаналізуйте пропозиції щодо стримування корупції та запобігання виникненню конфлікту інтересів.
26. Назвіть причини конфліктів у системі відносин "державний службовець, управлінець і проблемна ситуація".
27. Проаналізуйте партнерські стосунки у системі відносин "державний службовець і громадянин".
28. Зробіть аналіз і типологію конфліктогенів як чинників конфліктів.
29. Перерахуйте і проаналізуйте причини міжособистісних конфліктів.
30. Що слід розуміти під стресом? Перша допомога в гострій стресовій ситуації.
31. Що слід розуміти під поняттям "методи управління конфліктом"?
32. Назвіть основні "дисфункціональні наслідки конфліктів".
33. Опишіть зразки важливих проблем "ділової бесіди" державного службовця з відвідувачем.
34. Прийоми спілкування, що сприяють зближенню й досягненню порозуміння (стисла характеристика).
35. Назвіть "12 правил довіри людини до чиновника", про які повинен знати чиновник будь-якої ланки.
36. Опишіть роль особистості керівника в профілактиці конфліктів. Перелічіть основні напрямки профілактики.
37. Перелічіть і зробіть аналіз типології конфліктних особистостей.
38. Назвіть основні правила спілкування з конфліктною особистістю.
39. Розкрийте й опишіть технологію розв'язання конфліктів. За власним вибором опишіть один із типів конфлікту (політичні, соціальні, міжнаціональні...).

40. Перерахуйте пропозиції щодо регламентації поведінки конфлікуючих сторін і посередника.
41. Проаналізуйте й опишіть роль медіатора у розв'язанні конфліктів.
42. Проаналізуйте й опишіть причини та суть конфліктів в освітніх організаціях.
43. Проаналізуйте проблему: “Бюрократія — фактор конфліктності й порядку в суспільстві”.
44. Що слід розуміти під проблемою — “Зміни ціннісних орієнтацій молоді в перехідний період в Україні”?
45. Розкрийте суть конфліктологічної проблеми «батьки й діти».
46. Сутність сімейних конфліктів. Шляхи рішення.
47. Спілкування, його типи. Культура ділового спілкування.
48. Прийоми активного слухання співрозмовника у процесі спілкування.
49. Бездуховність і конфлікт — взаємозв'язок і шляхи позитивного виходу особистості з цього стану (ваш аналіз і пропозиції з метою подолання цього негативного стану).
50. Імідж управлінця, керівника — чинник попередження конфлікту. Технологія створення іміджу управлінця, особистого іміджу.

5.3. Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
Робота на семінарському (практичному) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	5	10	50
ІНДЗ	15	2	30
Модульна контрольна робота	10	2	20
максимальна кількість балів			100

5.4. Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	А: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	В: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	С: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	Е: 60 – 69 б.

6. Навчально-методична картка дисципліни

Навчально-методична картка курсу «Психологія конфліктів» (VII семестр)

Разом: 90 год., із них 16 год. – лекції, 6-семінарських занять, 12 год. – лабораторні заняття, 56 год.

– самостійна робота.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Модулі	I модуль						II модуль							
Лекції	2		2		2		2		2		2		2	2
Дати	7.09		7.09		17.09		24.09		1.10		8.10		15.10	23.10
Теоретичні розділи	Загальна теорія конфлікту						Практичні основи управління конфліктами							
Теми лекцій	Т. 1. Сутність конфлікту, його причини та наслідки.		Т. 2. Динаміка і механізми конфлікту.		Т. 3. Внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти. Конфліктність особистості.		Т. 4. Процес управління конфліктами. Діагностика та профілактика конфліктів.		Т.5 Психологія посередництва у вирішенні конфліктів		Т.6. Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги..розв'язання та вирішення		Т. 7. Психологія посередництва у вирішенні конфліктів.	Т.8 Медіація у вирішенні конфліктів

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Модулі	I модуль						II модуль							
Лабораторні заняття														
Дати		29.10		5.11	12.11			19.11				26.11		3.12
Теми		Т. 1. Сутність конфлікту, його причини та наслідки.		Т. 2. Динаміка і механізми конфлікту.	Т. 3. Внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти. Конфліктність особистості.			Т. 4. Процес управління конфліктами. Діагностика та профілактика конфліктів.	Т. 5. Розв'язання та вирішення конфліктів	Т. 6		Т. 6 5. Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги.		Т. 6.7 Психологія посередництва у вирішенні конфліктів
Модулі	I модуль						II модуль							
Самостійна робота	опрацювання теоретичного матеріалу, індивідуальні завдання, ІНДЗ						опрацювання теоретичного матеріалу, індивідуальні завдання							
Поточний контроль	МКР № 1						МКР № 2							
Підсумковий контроль	3													

7. Рекомендована література

Базова

1. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфликтология: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 551 с.
2. Бандурка А.М., Друзь В.А. Конфликтология: Учеб. пособие для вузов. – Харьков: Оригинал: Фортуна–пресс, 1997. – 352 с.
3. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. – М.: Апрель Пресс, ЭКСМО–Пресс, 2001. – 640 с.
4. Герасіна Л.М., Панов М.І., Осіпова Н.П. Конфліктологія. – Л.: Пектораль, 2002. – 256 с.
5. Гришина Н.В. Психология конфликта. – СПб.: Питер, 2008. – 544 с.
6. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 456 с.
7. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. – СПб.: Питер, 2009. – 384 с.
8. 8.Здравомыслов А.Г. Социология конфликта: Учебное пособие для студентов ВУЗов – М.: Аспект–Пресс, 1996. – 317 с.
9. Конфліктологія: Навчальний посібник / Л.М. Ємельяненко, В.М. Петюх, Л.В. Торгова, А.М. Гриненко; За ред.: В.М. Петюха та Л.В. Торгової. – К.: КНЕУ, 2005. – 315 с.
10. Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология конфликта: Учеб. пособие. – 2–е изд., стереотип. – К.: МАУП, 2002. – 256 с.
11. Нагаев В.М. Конфліктологія: Курс лекцій: (модульний варіант): Навч. посібник для вузів. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 199 с.
12. Орлянський В.С. Конфліктологія: Навч. посібник для вузів. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 159 с.
13. Пірен М.І. Конфліктологія: Підручник. – К.: МАУП, 2003. – 360 с.
14. Примуш М.В. Конфліктологія: Навч. посібник для вузів. – Київ: Видавничий дім "Професіонал", 2006. – 282 с.
15. Русинка І.І. Конфліктологія. Психологія запобігання і управління конфліктами: Навчальний посібник. – К.: Професіонал, 2007. – 334с.
16. Скібіцька Л.І. Конфліктологія: Навчальний посібник для студ. вищих навчальних закладів. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 383 с.
17. Тихомирова Є.Б., Постоловський С.Р. Конфліктологія та теорія переговорів: Підручник. – Рівне: Перспектива, 2007. – 389 с.
18. Управління конфліктами: Конспект лекцій. / М.Г. Геберт. – Дніпропетровськ, Дніпропетровська державна фінансова академія, 2008. – 230 с.

Допоміжна

1. Анцупов А.Я. Конфликтология в схемах и комментариях. П - СПб.: Питер, 2005. - 288 с.

2. Атвагер И. Я вас слушаю: (Советы руководителю, как правильно слушать собеседника). — М.: Экономика, 1988. — 110 с.
3. Васильев Н. Н. Тренинг преодоления конфликтов. — СПб.: Речь, 2007. — 174 с.
4. Гришина Н.В. Давайте договоримся: Практическое пособие для тех, кому приходится разрешать конфликты. — СПб: Питер, 1992. — 203 с.
5. Донченко Е.А., Титаренко Т.М. Личность: Конфликт, гармония. — 2-е изд., доп. — Киев: Политиздат Украины, 1989. — 173 с.
6. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: феномены и механизмы защиты. — М.: Речь, 2003. — 304 с.
7. Каррас Ч.Л. Искусство ведения переговоров: Как достичь желаемого результата. — М.: Эксмо, 1997. — 398 с. 26. Корнелиус Х., Фэйр Ш. Выиграть может каждый: Как разрешать конфликты — Луганск: Глобус, 1999. — 200 с.
8. Ликсон Ч. Конфликт: Семь шагов к миру. — СПб.: Питер Паблишинг, 1997. — 160 с.
9. Мастенбрук У. Управление конфликтными ситуациями и развитие организации. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 256 с.
10. Обозов Н.Н., Щёкин Г.В. Психология работы с людьми: Учеб. пособие. — 6-е изд., стереотип. — К.: МАУП, 2004. — 228 с.
11. Пезешкиан Н. Психотерапия повседневной жизни: тренинг разрешения конфликтов. — СПб.: Речь, 2001. — 288 с.
12. Прикладная конфликтология: Хрестоматия / Сост. И.В. Сельченко. — Мн.: Харвест, 1999. — 404 с.
13. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: Учеб. пособие. — Самара: Бахрах-М, 2004. — 672 с.
14. Скотт Дж. Г. Конфликты. Пути их преодоления. — К.: Внешторгиздат, 1991. — 202 с.
15. Соснин В.А., Лунев П.А. Как стать хозяином положения: анатомия эффективного общения. - М.: Издательский центр "Академия", Институт психологии РАН, 1996. — 220 с.
16. Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. — М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. — 490 с.
17. Фишер Р., Юри У. Путь к согласию или переговоры без поражения. — М.: Наука, 1992. — 158 с.
18. Хорни К. Ваши внутренние конфликты. — М.: Апрель Пресс, ЭКСМО-Пресс, 2000. — 558 с.
19. Цепцов В.А. Переговоры: Психология. Воздействие. Практика. — М.: Издательство «Институт Психологии РАН», 1996. — 136 с.
20. Шейнов В.П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение. — Мн.: Амалфея, 1996. — 288 с.
21. Шостром Э. Анти-Карнеги, или Человек-манипулятор. - Мн.: ТПЦ "Полифакт", 1992. - 128 с.

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__ н.р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.